

Jensen, Iben: *Grundbog i kulturforståelse*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, 2005. 147 sider. 168 Dkr.

I sit forord kalder Iben Jensen *Grundbog i kulturforståelse* sit ”faglige bidrag til udviklingen af et flerkulturelt samfund” (2005: 3). Bogen bygger på det teoretiske og empiriske fundament, Jensen allerede har etableret i *Interkulturel kommunikation i komplekse samfund* (1998), og flere eksempler er da også hentet herfra. Hvor den tidligere udgivelse primært er rettet mod læsere med et vist kendskab til nyere kulturforskning, prøver Jensen imidlertid at bruge *Grundbog i kulturforståelse* til at gøre centrale kulturbegreber og –teorier tilgængelige for et bredere publikum. Denne anmeldelse vil derfor vurdere relevansen af Jensens grundbog i forhold til undervisning på handelsskoler, gymnasier og første del af den erhvervssproglige bacheloruddannelse.

Grundbog i kulturforståelse består af henholdsvis en teoretisk og en analytisk/metodisk del. I indholdsfortegnelsen gives en oversigt over temaerne i de enkelte kapitler, hvilket gør det nemt for førstegangslæseren at finde frem til netop det emne, han eller hun er interesseret i. Denne overskuelighed vil uden tvivl appellere til de studerende, der på et sådant grundlag er i stand til at vælge kapitler til og fra. Omvendt er en sådan fragmenteret læsning af bogen ikke retfærdig over for Jensens argument, der bevæger sig fra generelle betragtninger omkring kulturbegrebet til mere konkrete emner som eksempelvis diskrimination og medier. Bogen bør derfor læses som en helhed og ikke som en samling letfordøjelige kulturbidder.

Iben Jensens teoretiske oversigt indledes med tre kapitler om henholdsvis kultur, kommunikation og interkulturel kommunikation. Der er tale om en velbalanceret gennemgang, der giver læseren et godt grundlag for at forstå den fortsatte debat imellem tilhængere af henholdsvis en funktionalistisk og en socialkonstruktivistisk tradition inden for kulturforskningen. Iben Jensen lægger ikke skjul på, at hun selv hælder til socialkonstruktivismen og således til det komplekse kulturbegreb. Alligevel accepterer hun, at der er værdifuld viden at hente om kultur inden for den funktionalistiske tradition, for eksempel i managementlitteraturens kompetencebegreb, og hun undgår på den måde at fremhæve det ene kulturbegreb på bekostning af det andet. Første kapitel afsluttes med en skematisk opsummering af de to forskningstraditioner, hvilket er et godt udgangspunkt for studerende, der ikke tidligere har arbejdet med kulturteori.

Efter at have introduceret forskellige vinkler på kultur fortsætter Iben Jensen med en diskussion af nationalitet, globalisering og identifikation. Her inddrages blandt andet teorier af Zygmunt Bauman, Benedict Anderson, Stuart Hall og Anthony Giddens, som bearbejdes ved hjælp af konkrete eksempler, der er med

til at gøre meget abstrakte begreber håndgribelige. Jensen fremhæver identitet som noget relationelt og situationsbetinget og lægger på den måde op til en forståelse af interkulturel kommunikation som en forhandlingssituation. Dette kan ses som et opgør med funktionalismens opfattelse af (national-)kultur som en absolut størrelse og som et oplæg til den interkulturelle kommunikationsmodel, som Jensen præsenterer i bogens anden del. Imidlertid kan Jensens fokus på identitetskonstruktion også ses i forhold til moderne kommunikationsforskning, hvor man finder et lignende fokus på feedback og sociale relationer.

Hvor kapitel et til fem giver læserne en teoretisk introduktion til kulturfeltet, vælger Iben Jensen et snævrere fokus i de efterfølgende kapitler. Her behandles emnerne diskrimination, medier og det flerkulturelle samfund, men hvor kulturbegrebet tidligere er blevet anvendt i en meget bred forstand, omhandler disse afsnit primært etnicitetsspørgsmål. Forfatteren skifter da også stil, således at de første kapitlers afbalancerede og neutrale perspektiv afløses af en mere følelsesladet diskurs. Indholdet ligger tæt på de emner, Jensen beskæftiger sig med i *Interkulturel kommunikation i komplekse samfund*, og det kan ikke udelukkes, at forfatteren er blevet påvirket af et personligt forhold til sine informanter. En sådan subjektivitet gør denne del af bogen mindre anvendelig som generel introduktion til kultur, idet forfatteren indirekte kommer til at bekræfte tidligere kultur- og etnicitetsforskeres opfattelse af interkulturel kommunikation som et problem. Til gengæld berører Jensen emner, som er fremme i mediernes kulturdebat, og disse kan udmærket bruges som diskussionsoplæg i samfundsfagsundervisningen. I en eventuel senere udgave af bogen kan sådanne temaer dog med fordel kan placeres i et særskilt afsnit, så de ikke blandes sammen med første dels teoretiske betragtninger.

I bogens anden og sidste del præsenterer Iben Jensen forskellige redskaber til brug i arbejdet med interkulturel kommunikation. Med udgangspunkt i en kommunikationssituation defineres en række faktorer, der har indflydelse på kulturmødet, og til sammen giver disse et godt udgangspunkt for en kulturanalyse. Igen demonstrerer Jensen en evne til at gøre abstrakte begreber som kulturel identitet, fortællinger og national kapital konkrete, således at læseren kan relatere dem til sin egen virkelighed. Bogen afsluttes med en kort gennemgang af kulturforskningens kvalitative metoder, der nok primært henvender sig til studerende, der ikke tidligere har arbejdet med kulturprojekter.

Ud fra en helhedsvurdering opfylder Iben Jensens *Grundbog i kulturforståelse* de mål, forfatteren har sat i sit forord. I modsætning til bøger med et rent funktionalistisk grundlag, hvor kultur ofte reduceres til en opsummering af eksempelvis Hofstedes værdidimensioner, henvender Jensen sig til den kritiske læser, der er i stand til at betragte kultur og kulturteori som komplekse størrelser. Hun understreger, at der i forskningen ikke findes en simpel løsningsmodel, men at teorierne giver en række muligheder, som det er op til den enkelte at afvise

eller bearbejde. På den måde serverer hun kulturdiskussionen på en måde, der er umiddelbart tilgængelig for læsere, der ikke tidligere har beskæftiget sig med disse emner.

En anden styrke er Iben Jensens pragmatiske indfaldsvinkel til kultur. I den teoretiske del veksler hun mellem abstrakte begreber og konkrete eksempler, hvilket gør det overordnede argument nemt at gå til. Der konkretiseres yderligere i bogens anden del, hvor Jensen kommer med en række forslag til, hvordan læseren selv kan arbejde med kultur i en hverdagskontekst. Hvert kapitel slutter med forskellige arbejdsspørgsmål og projektforslag, hvilket gør bogen nem at anvende i en undervisningssammenhæng.

Det væsentligste problem med Jensens argumentation er det førnævnte skift fra abstrakt kulturteori i de indledende kapitler til aktuelle problemstillinger i kapitel seks til otte. Det sender et uheldigt signal om, at kulturmøde nødvendigvis må give problemer, og det kan ikke udelukkes, at Jensen i denne del af bogen har ladet sig styre af kulturdiskussionen, som man møder den i pressen. Selvfølgelig kan læseren have gavn af at lære, hvordan der i pressen bevidst skabes en bestemt ramme for samfundsdebatten, men disse mere følelsesladede betragtninger stemmer ikke overens med forfatterens overordnede forsøg på at anlægge en faglig vinkel på kulturområdet.

Iben Jensen giver heller ikke plads til den positive historie, der understreger, at kultur- og sprog møde ikke behøver at være et problem. På trods af pressens fokus på manglende integration, er der mange medlemmer af minoritetskulturer, der klarer sig glimrende i det danske uddannelsessystem og på arbejdsmarkedet, og disse fylder ikke nok i *Grundbog i kulturforståelse*. Jensen bruger selv historien om den studerende, der protesterer mod altid at blive opfattet som "etnisk" til at understrege, hvordan vi alle repræsenterer en række forskellige kulturelle fællesskaber (2005: 65). Alligevel vælger hun – bevidst eller ubevidst – at konsolidere opfattelsen af etniske og nationale identiteter som de væsentligste. Endelig mangler bogen en refleksion over kulturmødets sproglige dimension. Jensen henviser til debatten omkring modersmålsundervisning, men hun går ikke ind i den sproglige debat, hvilket er uheldigt. Sprogkundskaber betragtes af mange som en nødvendig forudsætning for at opnå tilstrækkelig kulturel kompetence, og det er vanskeligt at forestille sig en interkulturel kommunikationssituation, hvor afsender og modtager ikke på en eller anden måde er genstand for en sproglig påvirkning.

På trods af de ovennævnte problemer giver Iben Jensens *Grundbog i kulturforståelse* en god introduktion til kultur for studerende på handelsskoler, gymnasier og de erhvervssproglige bacheloruddannelser. Begreberne gennemgås på en faglig kompetent måde, således at de studerende får et godt udgangspunkt for at arbejde videre med kultur. Med hensyn til skrivestil og argumentation vil

bogen nok henvende sig til ungdomsuddannelserne frem for Handelshøjskolen, men også bachelorstuderende kan med fordel bruge Jensens bog som supplement til anden litteratur. *Grundbog i kulturforståelse* formår at præsentere socialkonstruktivistisk kulturforskning på en håndgribelig måde, og det er der hårdt brug for i en verden domineret af en funktionalistisk tankegang.

Litteratur

Jensen, Iben. 1998. *Interkulturel kommunikation i komplekse samfund*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Hanne Tange